

*Оңтүстік Қазақстан облысы
Шардара ауданы
Алатау батыр ауылы
С.Кәттебеков атындағы жалпы орта мектеп*

*Биология пән мұғалім і:Исмагулова Ақзия
Абдуллақызы*

XXI ҒАСЫР

КӨШБАСШЫСЫ

Интеллектуалды шоу

❖ **Сайыстың мақсаттары:**

❖ **Білімділік:** Оқушыларға жалпы информатика ғылымы туралы білім беру және ғылыми көзқарасын қалыптастыруда жетілдіру.

❖ **Дамытушылық:** сынып оқушыларының өзара сайыста жылдам ойлау, тез шешім қабылдау, өз пікірін жеткізе білу бойынша дағдыларын қалыптастыру.

❖ **Тәрбиелік:** Жүйелі түрде жұмыс істеуге, өз ойын дәл, тиянақты айта білуге, өз бетімен білім алуға, жастарды ұлтжандылыққа, өз елін, туған жерін сүйуге тәрбиелеу.

XXI ғасыр көшбасшысы

I тур. Бәйге

II тур. Жорға

III тур. Ғажайып алаң

IV тур. Жорға

XXI ҒАСЫР КӨШБАСШЫСЫ

1 кезең Жалпы сұрақтар берілген оған оқушылар таяқшаны көтеру арқылы жауап береді. Әр жауап 10 ұпайдан есептеледі

2 кезең «Көкпар» туры 6 бөлімнен тұрады, әр оқушы 1 бөлімді таңдайды. Әр бөлім 5 сұрақтан тұрады. Бір сұрақ 10 бал. 2 тур қорытындысы бойынша 3 ойыншы ойыннан шығады.

3 кезең «Бәйге» оқушылар әр тор көзден өзі білем деген тор көзді таңдап, егерде жауап берген жағдайда сол ұпайлық жүйе беріледі. Ұпайы аз ойыншы ойыннан шығады.

4 кезең «Жорғада» ұпай жоғары 2 оқушы қалып сайысқа түседі. «Жорға» ережесі бойынша оқушылар жеке-жеке сұрақтарға жауап беруге тиіс.

1 . 1 гр май ыдырағанда қанша кДж энергия бөлінеді.

A) 28,6

B) 39,1

C) 17,9

2 . 1920-1930 жылдары «Өсімдіктану» оқулығын жазған ғалым?

А) *Ж.Күдерин;*

В) *И.П.Павлов;*

С) *С.Г.Навашин*

3. Қазақстанда «Қызыл кітап» тұңғыш рет қай жылы шықты?

A) 1996

B) 1991

C) 1978

4 . Қызыл кітапта сүтқоректілердің қанша түрі енгізілген?

A) 14

B) 56

C) 40

5. Вирус терминін кім және қай жылы ғылымға енгізді?

A) 1855ж К.А.Тимирязев

A) 1856 ж Н.В.Павлов

C) 1899ж М.В.Бейерник

6. Ағзадағы гормондардың аз мөлшерде өндірілуі.

А) Гиперфункция

В) Гипертония.

С) Гипофункция

7. Гормондардың әсерінен болатын реттелу.

А) Жыныстық реттелу.

В) Рефлексиялық реттелу.

С) Гуморальдық реттелу

8. Жасушаның құрамындағы органикалық зат:

A) Натрий хлориді

B) Нуклеин қышқылы 📢

C) Калий хлориді 📢

9. Адреналин гормонын бөлетін-без

А) жас бездері.

В) сілекей бездері

С) бүйрекүсті без.

10. Сілекей бөлінуін реттейтін орталық-

А) Мишық.

В) Ортаңғы ми.

С) Аралық ми.

11. Дене тұрқы 10 метрге жететін таспа құрт:

А) сиыр цепені 📢

В) аскарида 📢

С) қылқұрт 📢

12.Ертедегі өсімдіктердің қазба қалдықтарын зерттейтін ғылым

А) палеонтология.

В) палеоботаника

С) археология

13. Паразит саңырауқұлақтар

А) қозығұйрық. 📢

В) қи саңырауқұлағи 📢

С) қаракүйе. 📢

14. Паразит құрттарды зерттейтін ғылым саласы:

А) дерматология 📢

В) эндокринология 📢

С) гельминтология 📢

15. Нейронның қысқа өсіндісі

А) аксон

В) рецептор

С) дендрит

II тур “Көкпар”

Қан
жасушалары

Генетика

Балықтар
класы

Бунакденелілер

Экология

Эволюция

Қан жасушалары

1. Қан жасушалары?

Эритроцит, лейкоцит, тромбоцит

Қан жасушасы

2. Лейкоциттердің қызметін толық зерттеген атақты физиолог ғалым?

И.И.Мечников

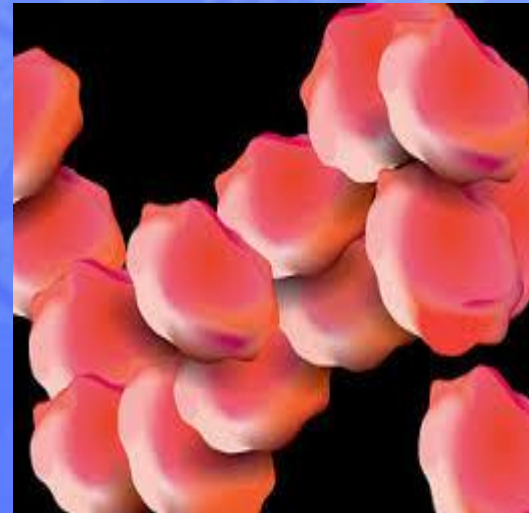

Қан жасушасы

3. Қанның 1 мм кубында қанша
тромбоцит болады?

250-400 мың

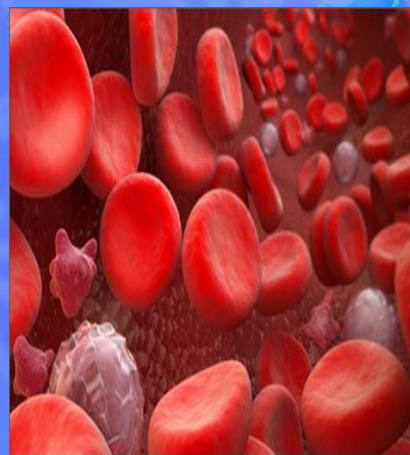

Қан жасушалары

4. Адамда сирек кездесетін қан ұйымайтын ауру?

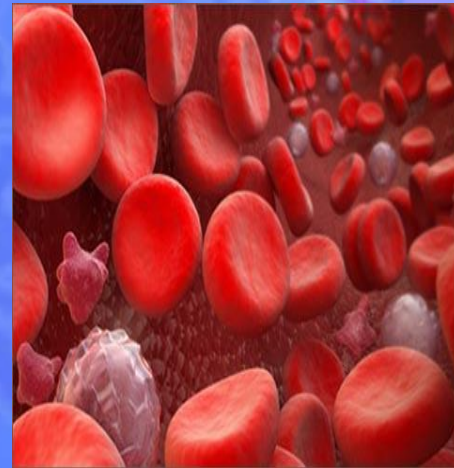
Гемофилия

Қан жасушасы

5. Эритроциттердің тіршілік ету ұзақтығы?

120-127 тәулік

Генетика

1. Генетика терминін ұсынды?

1906 жылы ағылшын генетигі У.Вэтсон

Генетика

2. Генетика зерттейді?

**Тұқымқуалаушы
лық пен
өзгергіштік**

Генетика

3. Әр түрлі аллельдерден тұратын организм?

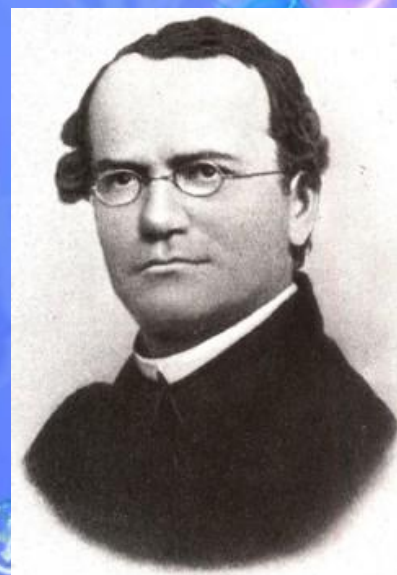
Гетерозиготалы организм

Генетика

4. Г.Мендель тұқым қуалау заңын ашты?

1865 ж

Генетика

5. 1901 жылы Де Фриз ұсынды?

Мутация теориясы

Экология

**1. Тірі организмдер биологиясын,
тіршілігін адам іс-әрекетімен
байланыстыры зерттейді?**

Биоэкология

Экология

2. Табиғаттың өзгерісіне бақылау жасап , баға беру және болжау

**ЭКОЛОГИЯЛЫҚ
МОНИТОРИНГ**

Экология

3. Ең ірі экологиялық жүйе?

Биосфера

Экология

4. Популяция, бірлестіктер, экожүйелер арасындағы қарым-қатынастар жиынтығы?

Синэкология

ЭКОЛОГИЯ

5. Ноосфера тұжырымын ұсынды?

В.И.Вернадский

Балықтар класы

1. Балықтарды зерттейтін зоология саласы?

Ихтиология

Балықтар класы

2. Қазіргі кезде сүйекті балықтардың қанша түрі бар?

20 000 астам

Балықтар класы

3. Ертедегі саусаққанаттылардан қалған бір ғана өкіл?

Латимерия

Балықтар класы

4. Акулалардың қанша түрі бар?

350 жуық түрі
бар

Балықтар класы

5. Шеміршекті балықтардың тыныс алу мүшесі?

Желбезек

Бунакденелілер

1. Бунакденелілер класында қанша отряд бар?

35 отряд

Бунақденелілер

2. Бунақденелілердің дамуы қандай сатыдан тұрады?

Тура даму, шала түрленіп даму, толық түрленіп даму

Бунақденелілер

3. Бунақденелілерді зерттейтін ғылым

Энтомология

Бунақденелілер

4. Бунақденелілердің ересек сатыға өтуі?

Имаго

Бунақденелілер

5. Бунақденелілердің ғылыми зерттеу қашан басталды?

XVII

Эволюция

1. Эволюция терминін кім қай жылы енгізді?

1677 ж М.Хейл

Эволюция

2. Эволюция негізін салды?

Ч.Дарвин

Эволюция

3. Органикалық дүниені жүйелеген кім?

К.Линней

Эволюция

4. К.Линнейдің 12 рет басылып шыққан еңбегі

“Табиғат жүйесі”

Эволюция

5. Эволюция өзгергіштіктің қатар жүруінен болатын құбылыс екенін дәлелдеген ғалым?

Ч.Дарвин

БӘЙГЕ

Бәйге» турын бастаймыз.

Қарап тұрмай бәйгеге еріңіз,

Шәкірттерге әділ шешім

беріңіз

Жүзден жүйрік мыңнан тұлпар

шығарар,

Бәйге, бәйге, бәйгелерді көріңіз.

ІІІ ТҮР “ҒАЖАЙЫП АЛАҢ”

БОТАНИКА

10

20

30

40

ЗООЛОГИЯ

10

20

30

40

АНАТОМИЯ

10

20

30

40

ІІІ ТУР “БОТАНИКА”

10. Теңіз балдырларынан алынады?

**йод, спирт, сірке қышқылы, жасунық,
агар-агар**

20. Мүктерді зерттейтін ғылым?

Бриология

30. Өсімдіктерді тез өсіретін белсенді зат?

Гибереллин

ІІІ ТУР “БОТАНИКА”

40. Жер ғаламшарында қылқан жапырақты өсімдіктердің неше түрі кездеседі?

600 тарта

ІІІ ТУР “ЗООЛОГИЯ”

10. Бір сиырдың қарнында өмір сүретін кірпікшелі жәндіктердің жалпы массасы?

3 кг

ІІІ ТУР “ЗООЛОГИЯ”

20. Ұлулар қандай кластарға бөлінеді?

**Бауыраяқтылар,
қосжақтаулылар,
басаяқтылар**

ІІІ ТУР “ЗООЛОГИЯ”

**30. Теңіз дауылын алдын-ала болжайтын
аспап**

**Медуза
құлағы**

ІІІ ТУР “ЗООЛОГИЯ”

40. Австралияның солтүстік шығыс жағалауындағы Квинслендегі үлкен тосқауыл риф?

Ең үлкен маржан рифі, ол 2027 шақырымға созылған

ІІІ ТУР “АНАТОМИЯ”

10. Тістің негізгі бөлігі?

Дентин

ІІІ ТУР “АНАТОМІЯ”

20. Майда еритін витаминдер?

А,Д,Е,К

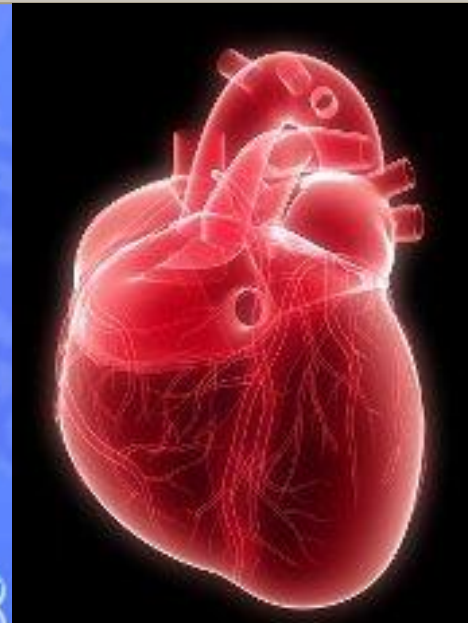

ІІІ ТУР “АНАТОМИЯ”

30. Ересек адамда жүрек қалыпты жағайда минутына қанша рет соғады?

70-75 рет

III ТУР “БӘЙГЕ”

40. Мидың жұмысын және ондағы өзгерістердің ырғағын жазып алу?

Электроэнцефалограмма

*Ойын толық, айналған қатты ағысқа
Табылғандай танымда, жат дауыс та.
Біреу озып келеді қатарынан,
Біреу қалып жатады асығыста.*

*Жоғары, жоғары, жорғала
Шапшаңдыққа таң қалма.
Ойын деген нарталас,
Жеңілемін деп ойлама!*

IV ТУР “ЖОРҒА”

(А нұсқасы)

- 1. Аралас бездерді атаңыз?**
- 2. Жүректің бұлшықеті қабаты?**
- 3. Кеуде қуысын құрсақ қуысынан бөліп тұратын күмбез тәрізді бұлшықет?**
- 4. Асқазанның қабынуы?**
- 5. Адам бүйрегiнiң салмағы?**
- 6. Қуықасты безiнiң қабынуы?**
- 7. Өсiмдiктiң көбею мүшелерi?**
- 8. Ең биік сүтқоректi?**
- 9. Организмнiң жеке дамуы?**
- 10. Аңыз бойынша Адам Ата мен Хауа Ана Жәннаттан қуылған кезде күн суытып, Хауа Ананы жылытуға бірнеше қар кристаллдары гүлге айналыпты. Осыдан кейін бұл гүл Үміт рәмізі болып саналған.**

(В нұсқасы)

- 1. Аш ішектің жоғарғы бөлімі?**
- 2. Гүлдің жеміс түзуге қатысатын бөлігі?**
- 3. Қан қысымының жоғарылауы?**
- 4. Түнде зәр тоқтамауы?**
- 5. Асқазан сөлінің негізгі ферменті?**
- 6. Тұқым қуалайтын ақпарат?**
- 7. Адамның 46 хромосомасында қанша ген бар?**
- 8. Хромосомалық аурулар?**
- 9. Амебаның ең жоғарғы шапшаңдығы?**
- 10. Бұл өсімдік «1000 аурудың емі» деп саналады. Бұл өсімдікті жинар кезде халқымыз иіліп сәлем берген. Улы өсімдік, халқымыз бәле-жаладан сақтасын деп түтінмен үйді аластайды. Көз тимесін деп іліп қояды.**

“XXI ҒАСЫР КӨШБАСШЫСЫ”

(ЗИЯТКЕРЛІК САЙЫС)

ЖЕҢІМПАЗДАРДЫ МАРАПАТТАУ

РӘСІМІ

